

Sa Quartera

El primer teatre públic d'Eivissa

per Fanny Tur Riera

Enrique Fajarnés Cardona contava a *Lo que Ibiza me inspiró* que des de petit havia sentit parlar els majors d'un teatre instal·lat a una casa del barri del Portal Nou a Dalt Vila. Li deien Sa Quartera –*Sa Cor-tera*– perquè estava ubicat a l'edifici que el primer bisbe d'Eivissa i Formentera, Manuel Abad y Lasierra, havia manat construir a final del segle XVIII perquè servís com a dipòsit de grans, a la plaça dita aleshores del Pou de la Torre Nova –o plaça de la Torre Nova– i avui coneguda com plaça del Sol, tot i que també ha portat el nom de plaça de sa Quartera: «Hallandose esta Ysla de Yviza despues de muchos años de su conquista sin carniseria, Pescaderia, ni Plaza publica donde vender las carnes, pescados, verduras y demas comestibles supo (...) establecer uno y otro (...) pues al presente solo parese se hecha menos la falta de Almodin, casa publica, ó Quartera en donde precisamente devan venderse los granos limpios, y purificados por mayor y menor...».¹

El naixement d'un teatre no deixava de ser una fita important i una molt interessant iniciativa municipal en una illa amb una mínima taxa d'alfabetització, especialment fora Vila i on fins a la dècada següent no seria una realitat la primera escola pública de nenes. En aquest context va néixer el teatre de sa Quartera, el primer teatre públic d'Eivissa. La iniciativa d'aprofitar

Resum

Sa Quartera va ser el primer teatre públic d'Eivissa. Va ser impulsat per l'ajuntament de la ciutat a partir del 1834 i es va ubicar en un antic magatzem de gra ubicat a l'actual plaça del Sol a Dalt Vila, la ciutat emmurallada. El projecte de reforma de l'antic magatzem per convertir-lo en teatre, saló de ball i cafè va ser finançat amb aportacions dels veïns que formaven part de la llista de majors contribuents, que recuperarien la seva inversió a partir de la venda d'entrades un cop engegat el teatre i el bar. El teatre va ser inaugurat el 27 d'abril del 1835. Un projecte similar s'havia posat en marxa a Manacor (Mallorca). La Corporació local havia de suplir amb imaginació una endèmica manca de recursos econòmics. El teatre va tenir una activitat regular durant anys, encara que el 1872 el local ja figura en mans privades.

Mots clau: sa Quartera, teatre.

Abstract

Sa Quartera was the first public theater in Eivissa. It was promoted by the city council since 1834 and was located in an old grain warehouse located in the current plaça del Sol in Dalt Vila, the walled city. The reform project of the old warehouse to turn it into a theatre, dance hall and café was financed with contributions from residents who were part of the list of largest contributors, who would recover their investment from ticket sales once the theater and the bar were launched. The theater was inaugurated on April 27, 1835. A similar project had been launched in Manacor (Mallorca). The local Corporation had to supply with imagination an endemic lack of economic resources. The theater had regular activity for years, although in 1872 the premises were already in private hands.

Keywords: sa Quartera, theater.

un edifici en desús va partir de l'Ajuntament de la ciutat. Així va néixer el que podríem anomenar el primer equipament cultural *polivalent* d'Eivissa.

1834. L'Ajuntament demana permís al governador

El 20 de juny de 1834, l'Ajuntament d'Eivissa envià una carta al governador civil de la província sol·licitant autorització per convertir un magatzem públic de gra aleshores fora d'ús –sa Quartera– en una sala de ball –principalment balls de màscares– i teatre per a poder representar obres dramà-

tiques a càrrec d'actors aficionats. L'espai estava tancat des que l'Ajuntament ja no exercia les competències de l'administració i repartiment del gra a la població. L'escrit menciona aquest fet:

«Verificado el reintegro, el Ayuntam(ien)to tendra el edificio referido completamente mejorado sin gravamen de los fondos publicos, (...) y ademas habrá conseguido q(u)e una finca (...) q(u)e en el dia ningun bien reporta, produzca caudales q(u)e se invertirán en los obgetos q(u)e se crean mas utiles de la misma

1. I – ADMINISTRACIÓ LOCAL. Llibre de Regidoria 1772-1773, p. 83. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

manera q(u)e ha tenido V.S. a bien mandarlo con respecto al Pueblo de Manacor...».²

Efectivament, va ser així, i els beneficis líquids es varen destinar durant anys a Beneficència. L'escrit aprofitava per reivindicar al governador que la Corporació donava per suposat que rebria la llicència atès que Palma havia donat el vistiplau per fer una cosa semblant a Manacor.

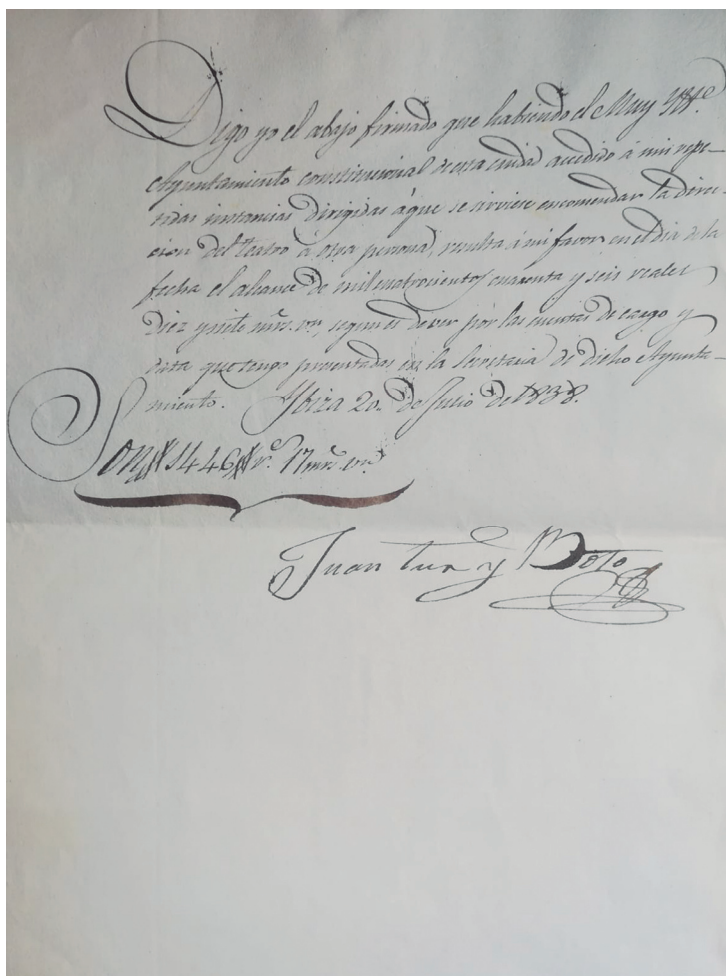
Dues setmanes després, la corporació va rebre l'autorització de la subdelegació principal de Foment de les Illes Balears signada per Guillem Moragues, on s'aplaudia la generositat dels particulars que posarien els sous i la iniciativa municipal d'aconseguir un teatre sense que suposàs una càrrega pública. Aquest espai sempre es va conèixer amb el nom de sa Quartera, amb l'afegit de "casa de balls i comèdies".

Autorització, obres i inauguració

A començament de juliol de 1834, Guillem Moragues Rullan, des de la Subdelegació principal de Foment de les Illes Balears, autoritzava la celebració de balls i altres funcions públiques a l'edifici conegut com sa Quartera afegint una felicitació per la iniciativa: «... no puedo menos de aplaudir el patriótico celo de las personas que se han ofrecido á anticipar la cantidad indispensable para hacer las obras necesarias en aquel edificio...».³

Com passava sovint, la manca de pressupost va impulsar l'Ajuntament a demanar ajuda als màxims contribuents del municipi perquè avançassin els sous que després recuperarien a partir de la venda d'entrades. Així es va fer i les aportacions privades es varen anar tornant a poc a poc mentre el mo-

Escrit de
Joan Tur Boto
sobre sa
Quartera
dirigit a
l'Ajuntament
d'Eivissa.
Data: 20 de
juliol de 1838.
Arxiu Històric
d'Eivissa i
Formentera
(AHEiF).

dest centre cultural i lúdic es convertia en una realitat.

Les obres varen permetre aixecar el teatre i adaptar l'espai per a un saló de ball que també va comptar amb un cafè. Tot i que Isidor Macabich havia datat la posada en marxa d'aquest primer teatre públic i municipal a partir de la dècada dels anys quaranta, en realitat es va inaugurar el 27 d'abril de 1835, dia que la reina governadora Maria Cristina, viuda de Ferran VII des de feia gairebé dos anys i mare d'Isabel II, encara petita, complia vint-i-nou anys: «... bajo cuyos soberanos auspicios se ha ejecutado la referida obra...».⁴

En aquell mateix escrit, dirigit al governador, l'Ajuntament de la ciu-

tat descrivia com havia quedat el nou espai: «... se ha formado un Salon muy espacioso y muy apropiado para bailes públicos, y se ha erigido un teatro bastante decente...».⁵

Setmanes després, Guillem Moragues, que havia deixat el càrrec de subdelegat de Foment i ja era governador de la província, va respondre lloant novament la iniciativa: «...me da una idea ventajosa de la cultura de los habitantes de esa Ysla, y de su amor á la Augusta Persona de S(u) M(agestad)...».⁶

Deu dies després el batle feia arribar còpia de la carta a tots els par-

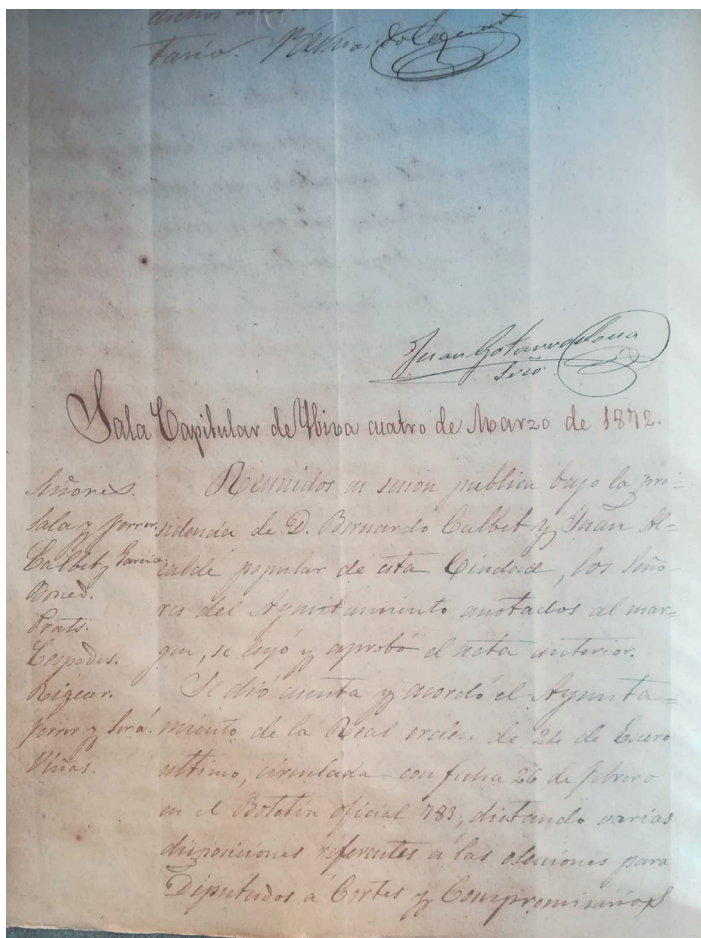
2. V – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. Sa Quartera VI.1 TsQ. Data: 20 de juny de 1834. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

3. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. VI.1 TsQ – Sa Quartera. Palma, 4 de juliol de 1834. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

4. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. VI.1 TsQ – Sa Quartera. Eivissa, 30 d'abril de 1835. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

5. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. VI.1 TsQ – Sa Quartera. Eivissa, 30 d'abril de 1835. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

6. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. VI.1 TsQ – Sa Quartera. Eivissa, 19 de maig de 1835. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

Acta del
plenari de
l'Ajuntament on
es menciona
sa Quartera.
Data: 4 de març
de 1872.
Arxiu Històric
d'Eivissa i
Formentera
(AHEiF).

Nom	Rals
1. Francesc Riera Costa	60
2. Ferran Ferrer	20
3. Pere Palau (advocat)	160
4. Rafel Oliver	40
5. Antoni Fuster	10
6. Domingo Valarino	60
7. Marc Tur	40
8. Bartomeu Ramon	60
9. Llorenç Salvador	40
10. Marià Riera Rosselló	20
11. Antoni Colomar	60
12. Tomàs Puget	30
13. Josepa Roig	20
14. Joan Calbet	20
15. Bernat Selleres	80
16. Joan Escandell	50
17. Llorenç Soler	20
18. Francesc Navarro	10
19. Joan Tur, Boto	80
20. Josep Ramon	60
21. Josep Ramon de Bernat	20
22. Narcís Puget ⁸	80
23. Ignasi Llobet	60
24. Agustí Ferrer	40
25. Hospital de la Caritat	353
26. Josep Riquer	20
27. Fèlix Rizzo?	20
28. Joan Ramon	100
29. Joan Salas	60
30. Joan Palau	20
31. Vicenta Wallis	40
32. Vicent Vinyes	20
33. Lluís Arabí	20
34. Ignasi Riera	100
35. Francesc Bonnín	16
36. Josep Cardona	10
37. Miquel Morales	20
38. Antoni Vinyes	40
39. Francesc Gota-redona	20
40. Joaquim Cuesta	30
41. Bartomeu Prats	20
42. Josep Gómez	20
43. Josep Prats	20
44. Joan Llobet	40
45. Joan Ferrer	30
46. Bartomeu Amengual	20
47. Ramon Vinyes	20
48. Antoni Ferrer (notari)	40

roquians que havien col·laborat en el projecte.

A més de petites obres de manteniment, deu anys després de la seua inauguració continuava l'activitat del teatre i estan documentades obres de rehabilitació des de final de 1844 fins a mitjan 1845, com ara de l'escenari, la col·locació de tres finestres o la reparació del sostre.

El finançament de les obres

El 10 de maig de 1836, sent Josep Sorà batle d'Eivissa i mentre esperava que l'Ajuntament acceptàs d'una vegada la seua renúncia al càrrec de director, Josep Cirer presentava la llista amb els noms de les persones que havien fet aportacions per a l'adequació del local per tal que es procedís a la devolució de les quantitats. L'ordre s'havia establert per sorteig.

L'acte, que va ser públic, s'havia celebrat en el mateix teatre amb l'assistència d'alguns dels vesins donants. Les tres aportacions més

altes varen ser les de l'Hospital de Caritat –curiosament, tot i les seues necessitats va poder prestar 353 reals–, les de l'advocat Pere Palau, que aportà 160 rals; i les de Joan Ramon i Ignasi Riera, que n'aportaren 100 cadascun. Riera havia estat regidor degà el bienni anterior (1834-1835) i batle durant els anys 1813-1814 i 1820.

Josepa Roig, Vicenta Wallis i Isabel Roig eren les úniques dones de la llista. En data de 10 de maig, en un document signat per Josep Cirer, la xifra recaptada sumava 2.459 rals i cinquanta-set aportacions.

L'estiu de 1836 ja s'havien reintegrat els sous a vint-i-un vesins. A partir de l'agost es va començar a retornar el deute a la resta de benefactors. L'any 1838 les devolucions encara no havien finalitzat. El llistat de les aportacions és el següent:⁷

7. V – CULTURA. VI.1 Teatres. 'Orden por el cual debe procederse al reintegro de los SS. Que tuvieron la bondad de adelantar canti-

dades para la obra del Teatro segun el sorteo que á presencia de algunos de los mismos se verificó en dicho Teatro y es como sigue.'. Data: Eivissa, 10 de maig de 1836. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

8. Anotació: «Recibió á quenta 54 R y 26 maravedies»

49. Damià Garcia	30	Diverses
50. Joan Amengual	20	carpetes
51. Josep Tur i Riquer	60	amb les
52. Josep Nieto	10	despeses del
53. Josep Morante	20	teatre i del
54. Ignasi Balansat	20	seu café.
55. Isabel Roig	20	Data: 1837-1838.
56. Bernat Gamundí	20	Arxiu Històric
57. Víctor Santoyo	20	d'Eivissa i
		Formentera
		(AHEiF).

Els tres primers directors.

La programació

El primer director va ser Josep Cirer i Tur, qui es va encarregar de gestionar la devolució dels sous que havien anticipat els cinquanta-set vesins de la ciutat, i ho va fer a partir de l'import de les entrades, tal com estava previst.

Hem pogut documentar la seua activitat al capdavant del teatre des de la seua posada en marxa l'abril de 1835, però just un any després, l'abril de 1836 va presentar la seua dimissió. En una carta datada el dia 29 i dirigida al batle i a la resta de la Corporació presentava per primera vegada la seua renúncia argumentant motius de salut i de feina: «Las indisposiciones que frecuentemente padescio en mi salud; algunas ocupaciones que me rodean y la necesidad de tener que pasar algunas temporadas en el campo para cuydar de mis bienes son motivos (h)arto robustos...».⁹

En un primer moment no va obtenir resposta a la seua renúncia i mentre continuava fent-se càrrec de la gestió del teatre va enviar diversos escrits en el mateix sentit. Finalment, l'11 de maig de 1836, l'Ajuntament contestà el seu escrit pregant-li que continuàs en el càrrec.¹⁰

El mateix dia Josep Cirer reiterà la seua voluntat de marxar pels motius ja expressats: «...asi como tampoco debe dudar, que no hu-

biera hecho dimision de tan (h)onroso encargo, si la presicion de cuydar de mis bienes, y la absoluta necesidad de presenciar una obra que tengo ajustada (...) Por lo que ruego á VV.SS. Encarecidamente no tomen á mal el que buelva á suplirles se sirvan nombrar otro...».¹¹

Finalment, a final de 1837, va ser substituït per Joan Tur, Boto, que després d'exercir prop de dos anys com a responsable també va presentar la seua renúncia, argumentant també motius de salut i altres feines. Finalment, el 20 de juliol de 1838 l'Ajuntament acceptà la seua renúncia.¹²

Durant la seua gestió va anotar algunes de les activitats del teatre i

el saló de ball en el seu quadern de direcció. N'hem pogut documentar altres a través dels rebuts i pagaments. Les cites solien ser setmanals, amb algunes de caràcter extraordinari per Carnestoltes, Sant Josep, etc., tot i que no sempre la programació va tenir la mateixa regularitat. Les dels primers mesos de 1838 són les següents (esdeveniments i data):

- Ball del dia de Santa Isabel, 19 de desembre de 1837.
- 5 funcions de *cubiletes*
- Ball, 14 de gener de 1838 (dilluns).
- Ball, 21 de gener de 1838 (dilluns).
- Comèdia, 21 de gener de 1838.
- Comèdia, 28 de gener de 1838 (dilluns).
- Ball, 4 de febrer de 1838 (diumenge).
- Comèdia, 11 de febrer de 1838 (diumenge).
- Ball, 18 de febrer de 1838 (diumenge).
- Comèdia, 25 de febrer de 1838 (diumenge).

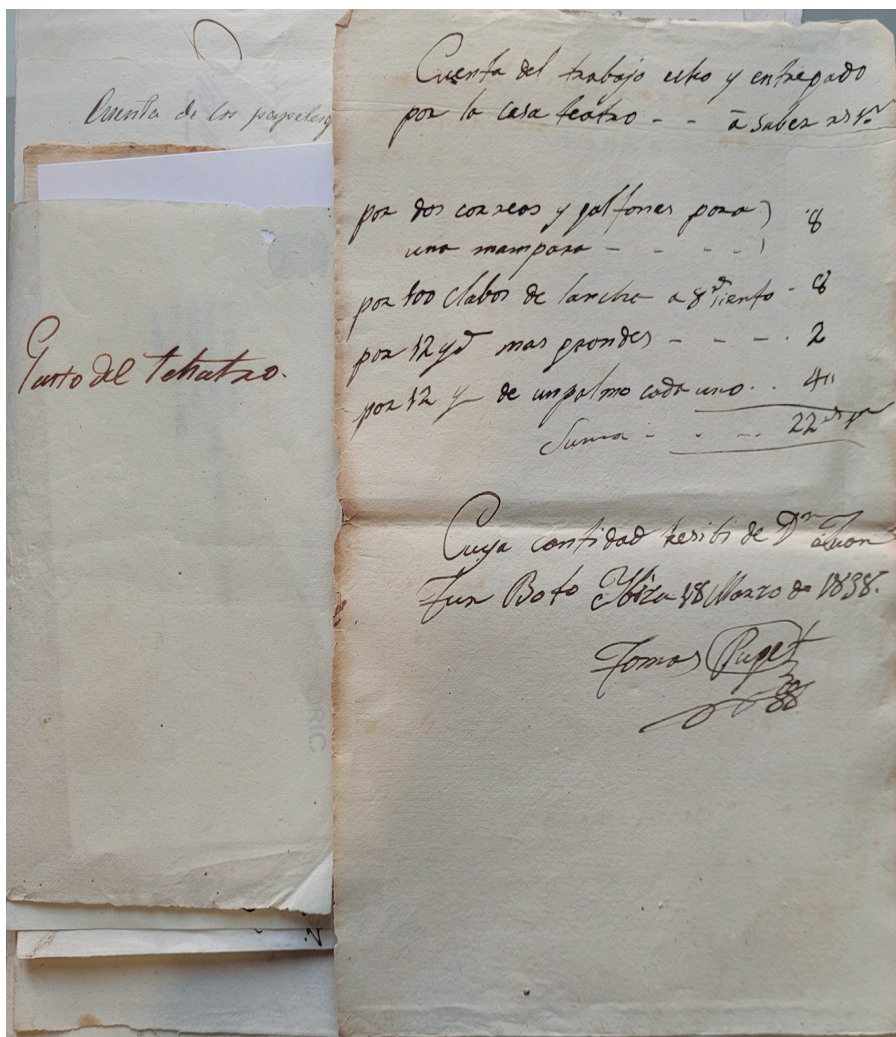

9. VI – CULTURA. VI.1 Teatre. Correspondència. VI.1 TsQ. Eivissa, 29 d'abril de 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

10. VI – CULTURA. VI.1 Teatre. Correspondència. VI.1 TsQ. Eivissa, 11 de maig de 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

11. VI – CULTURA. VI.1 Teatre. Correspondència. VI.1 TsQ. Eivissa, 11 de maig de 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

12. VI – CULTURA. VI.1 Teatre. Correspondència. VI.1 TsQ. Eivissa, 20 de juliol de 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

Carpeta de despeses del teatre de sa Quartera. Data: 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

- Ball, 26 de febrer de 1838 (dilluns).
- Comèdia el dimarts de Carnaval, 27 de febrer de 1838.
- Comèdia el dia de Sant Josep, 19 de març de 1838 (dilluns).
- Comèdia, 16 d'abril de 1838.
- Comèdia, 27 d'abril de 1838
- Una de les comèdies representades el mes d'abril va ser *Muérete y verás*.
- Comèdia *Don Sancho*, maig de 1838.
- Comèdia *El duque de Narbona*, 15 de juliol de 1838 (dilluns).
- Altres obres programades sent ell director foren per exemple *Calle Cayetana*.
- Algunes comèdies, com ara *Don Sancho*, es varen tornar a programar anys després.

En qualsevol cas, anys després, Joan Tur, *Boto*, torna a aparèixer com a responsable de determinats pagaments per despeses derivades de l'activitat del teatre.

Després d'ell es va encarregar la direcció a Rafel Oliver i Planells. Va ser l'endemà mateix de la carta que li va dirigir l'Ajuntament on el batle li expressava que per la seua filantropia reunia els requisits necessaris per fer-se cura del teatre: «... para que no decaiga un establecimiento cuyos productos han de lucir á favor de la humanidad doliente y desvalida...».¹³

13. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Correspondència. VI.1 – TsQ. Eivissa, 19 de juliol de 1838. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

La dècada següent

La programació va continuar de manera més o manco regular durant la següent dècada. Tenim constància que el 1844 i el 1845 continuaven les representacions teatrals dominicals com ara la del ball celebrat el dia de la mitjana o segona festa de Nadal de 1844, amb un benefici de 57 rals, que varen ser destinats a la beneficència municipal després de descomptar les despeses de l'activitat als ingressos del ball i del cafè.¹⁴

La programació del primer semestre de 1845, quan es complien deu anys de la posada en marxa del teatre, va ser la següent (activitat, data i ingressos nets):¹⁵

- Ball, 1 de gener. Cap d'Any (dimecres); 86 rals, 23 maravedisos.
- Ball, 6 de gener. Dia de Reis (dilluns); 78,6.
- Ball, 12 de gener (diumenge); 52,3.
- Ball, 19 de gener; 77.
- Ball, 26 de gener; 57,4.
- Ball, 30 de gener (dijous); 38,17.
- Ball i comèdia, 2 de febrer (diumenge), 3 de febrer (dilluns) i 4 de febrer (dimarts); 571,7 els tres dies.¹⁶
- Comèdia, 23 de març (diumenge) i comèdia 25 de març (dimarts); 422,15 els dos dies.
- Comèdia *La sociedad de los 13*, 13 d'abril (diumenge); 105 (o 120,19).

14. V – BENEFICÈNCIA. V.3. Comptes. 'Cuenta documentada de los productos del teatro desde el dia 26 de Diciembre de 1844 hasta el 8 de junio de 1845'. Eivissa, 31 d'octubre de 1846. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

15. V – BENEFICÈNCIA. V.3. Comptes. 'Cuenta de las cantidades que quedaron en esta administracion a mi cargo en el año anterior de 1845 procedentes de los productos del teatro...'. Eivissa, 30 de desembre de 1846. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

16. Les despeses de febrer contemplaven el cobrament de 12 rals per les llotges que també es llogaven i que en aquest cas varen ser ocupades per Pere Palau, Pere Jasso, Edmond Wallis i Zoil Bonet. El fet d'haver avançat sous alguns d'ells per a la posada en marxa del teatre no els va deslliurar del cobrament.

- Comèdia, 27 d'abril (diumenge); 225,2.
- Comèdia, 12 de maig (dilluns); 4,17.
- Comèdia *Don Sancho*, 25 de maig (diumenge); 225,14.
- Comèdia, 8 de juny (diumenge); 64,16.

Del 26 de desembre de 1844 al 8 de juny de 1845 els comptes del teatre varen ser els següents: Entrada, 4.367,11 rals; Sortida, 2.302,21 rals; Líquid, 2.064,24 rals.

Autors, actors, actrius i obres

Tot i que en la majoria de les ocasions la documentació del teatre només fa una referència genèrica a la comèdia o l'obra del dia, sense especificar ni títol ni nom dels actors, en alguns casos hem pogut recuperar a través dels rebuts de despeses o comptes d'ingressos i despeses els noms d'algunes de les obres que es varen representar, alguns dels quals ja hem mencionat i als quals cal afegir *El gastrónomo*, *El sepulturero* o *Maria C.*¹⁷

Un dels autors de comèdies per encàrrec del teatre fou Domiciano Cano, que va treballar en obres com ara la tragèdia *Dion* i la comèdia *La sociedad de los trece*.¹⁸

Quant a l'elenc d'actors i actrius, tot i ser aficionats la majoria, hem pogut rescatar el nom de l'actriu Ramona Zamora que va actuar en la comèdia *Don Sancho* representada el diumenge 25 de maig de 1845.¹⁹

Plaça del Sol, on es trobava l'edifici de sa Quartera que l'any 1835 es convertí en el primer teatre públic de la ciutat. Foto: D. Viñets. Arxiu d'Imatge i So Municipal d'Eivissa (AISME).

Sa Quartera després del teatre

El teatre va tenir una vida relativament curta, ja que dècades després va quedar destruït per un incendi. A mitjan segle, vint-i-cinc anys després de la petició d'autorització per part de l'Ajuntament, trobam una referència a la situació de l'espai a la *Historia de la isla de Iviza* de Tomàs Aranaz i Barrera, on parla del primer bisbe d'Eivissa, Manuel Abad y Lasierra, i explica les seues iniciatives: «... Hizo construir un edificio para la conservación de granos, llamado la cuartera, en donde hoy figura un teatro malparado».²⁰

Finalment, l'edifici va deixar de ser de titularitat municipal. L'any 1872 n'eren els propietaris Francesc Palau Valls i Francesc Gota-redona Joan i l'1 de març d'aquell any varen enviar un escrit a l'Ajuntament demanant poder afegir a la seua propietat un tros de terreny per la part sud de l'edifici: «... y

hacer desaparecer la imperfeccion que se nota en la calle sin causar el menor perjuicio...».²¹

En una sessió celebrada tres dies després i presidida per Bernat Calbet i Juan, batle popular, amb els regidors Sala i Ferrer, Calbet i Garcia, Bonet, Prats, Céspedes, Riquer, Ferrer i Sorà i Vinyes, es va accedir a la petició, permetent privatitzar així un petit tros de terreny pel costat del carrer de Sant Antoni que fa cantó amb la plaça i que fins aleshores havia estat públic, a condició, això sí, que la comissió municipal d'obres pogués vigilar i intervenir en tot moment.

L'activitat teatral a final de segle XIX

L'activitat teatral va continuar anys després en altres locals de la ciutat i sota l'auspici d'entitats i associacions. A començament de 1890, Joan Arabí Respeto dirigia una carta al batle de la ciutat –aleshores Federico Lavilla i González-Turiya, tot i que exercia de batle interí Josep Tur Llaneres– en qualitat de representant de les galeries dramàtiques i líriques de les obres de Delgado, Florencio Fiscovich, Hidalgo, Arregui, Mata i Vidal, on protestava pel fet que les diferents companyies que actuaven als teatres de les societats culturals de la ciutat no pa-

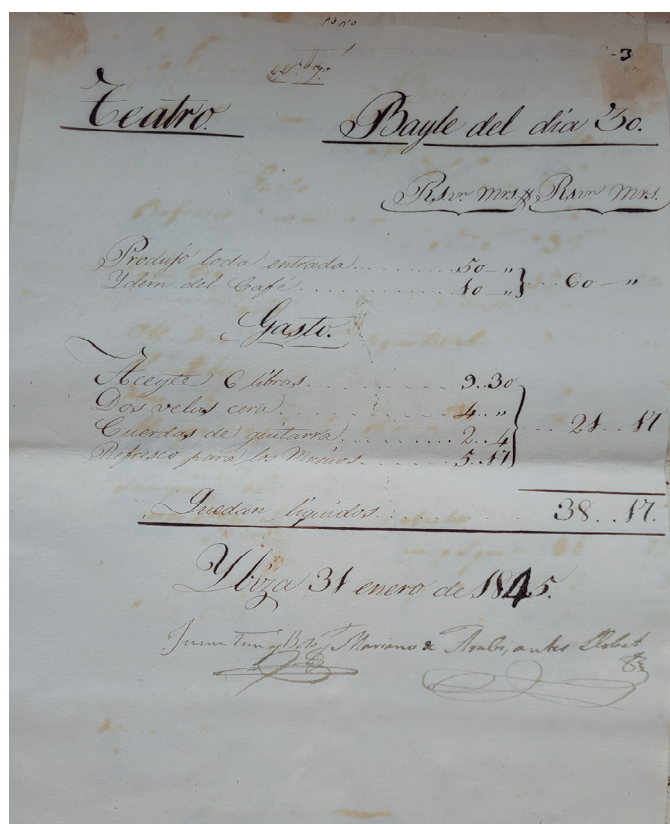
17. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. VI.1 – TsQ. 'Gasto del Teatro'. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF). VI – CULTURA. VI.1 Teatres. VI.1 – TsQ. Comptes. 'Cuenta documentada de los productos del teatro desde el día 26 de Diciembre de 1844 hasta el 8 de junio de 1845'. Eivissa, 31 d'octubre de 1846. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

18. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Comptes. VI.1 – TsQ. Eivissa, 9 de juny de 1845. Eivissa, 14 d'abril de 1845. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

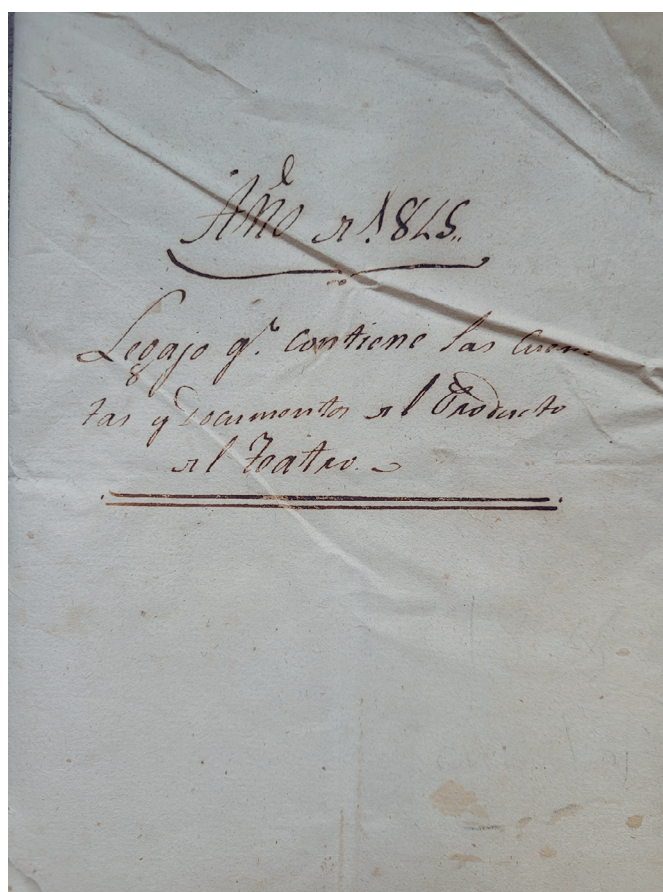
19. VI – CULTURA. VI.1 Teatres. Comptes. Eivissa, 26 de maig de 1845. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

20. ARANAZ I BARRERA, T. *Historia de la Isla de Iviza*. Eivissa: impremta científica i religiosa de la Juventud, 1859, p. 59. Biblioteca Enric Fajarnés Cardona – Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

21. I – ADMINISTRACIÓ LOCAL. Actes municipals. 4 de març de 1872. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

Carpetà i fulla de despeses del teatre de sa Quartera. Data: 1845.
«Tengo un volcán y no quiero respirar» de na Miriam Tirado.

gaven els drets d'autor de les obres representades. Reclamava a l'Ajuntament que prohibís qualsevol representació d'obres dels autors abans mencionats si prèviament no havien obtingut la corresponent autorització especial signada per ell mateix,²² tal com regulava l'aleshores vigent Llei sobre propietat intel·lectual i el seu Reglament.²¹

Arabí Respeto, mestre, periodista i polític havia nascut a Eivissa a mitjan segle. Era col·laborador del setmanari *La Isla* (1883-1902) en la seua primera època i havia estat fundador i director del periòdic republicà *Las Pithiusas* (1885-1886), des d'on s'havia enfrontat a *El Ebusitano* (1885-1889) de la segona època d'ideologia política contrària.

Va mantenir també una lluita epistolar de caràcter polític amb *El Ibicenco* (1876-1892), després titulat *Ibiza*. Acceptà el càrrec de professor del col·legi de segona ensenyança d'Eivissa a instància de Joan Mayans Marí, fet que li va valer crítiques per part dels seus contrincants polítics i a través de diferents editorials d'*El Ibicenco*. Republicà militant, arribà a ser president efectiu del Comitè Republicà d'Eivissa (del qual era president honorífic Francesc Pi i Margall) i com a tal formava part del Comitè Republicà Federalista de Barcelona. En va dimitir l'any 1899 per entendre que els catalans s'acostaven massa a l'independentisme. Traslladat a viure a Sevilla, va resultar elegit regidor d'aquella ciutat en les elec-

cions municipals de 1909, pel Partit Republicà.²⁴

En qualsevol cas, aquell any de 1890 va viure la clausura de societats recreatives i culturals progressistes com ara el Casino del Comerç, que tenia el seu local social a la plaça de la Tertúlia a la Marina i on se celebraven balls, representacions teatrals i reunions polítiques i havia acollit durant anys el Partit Progressista.²⁵

A final de segle, tot i que no dins el que aleshores es considerava la ciutat pròpiament dita, això és Dalt Vila, Eivissa veuria aixecar-se un altre teatre, en aquest cas de titularitat privada, el Pereira, una petita joia arquitectònica que obriria les seues portes l'any 1899 als afores de la ciutat i que avui, ja en plena ciutat vella, es troba en procés de rehabilitació per part dels seus propietaris. Entremig, altres locals varen complir aquesta funció, però aquesta ja és una altra història.

FANNY TUR RIERA ■

22. VI – CULTURA. vi.1 Teatres. Correspondència. 8 de gener de 1890. Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF).

23. Llei de Propietat Intel·lectual de 10 de gener de 1879. Reglament per a l'execució de la Llei de 3 de setembre de 1880.

24. TUR RIERA, F. I PRATS BONET, J. 'Arabí Respeto, Joan'. *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, vol. I, p. 197.

25. MARÍ COSTA, V. 'Casino del Comerç'. *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, vol. III, p. 17-18.